

Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma attīstības pamatprincipi

I. Nacionālais krājums

(Latvijas izdevēju un Latvijā iespiesto izdevumu komplektēšana, ārzemju izdevumi par Latviju un latviešiem)

Likums "Par Latvijas Nacionālo bibliotēku" nosaka, ka Latvijas Nacionālā bibliotēka ir Latvijas Republikas vispārpieejama universāla zinātniska bibliotēka, kas kalpo visas nācijas attīstībai, un tās pamatuzdevums ir Nacionālā krājuma veidošana, saglabāšana un pieejamības nodrošināšana. Nacionālā krājumu veido:

- Obligāto eksemplāru arhīvs – tā pamatuzdevums ir nodrošināt mūžīgu saglabāšanu Latvijas teritorijā izdotajiem iespieddarbiem; arhīva komplektēšanas pamatavots ir obligātais bezmaksas eksemplārs;
- Latvijas teritorijā izdotie iespieddarbi, kurus LNB iepērk, lai nodrošinātu to pieejamību ikvienam LNB lietotājam, kā arī ikvienam Latvijas iedzīvotājam vai interesentam ārvalstīs, izmantojot starpbibliotēku abonementa pakalpojumus un dokumentu elektronisko piegādi;
- ārzemju izdevumi par Latviju un latviešiem, latviešu autoru darbi.

Latvijas teritorijā iznākušos iespieddarbus un Latvijas izdevēju iespieddarbus, LNB komplektē, cik iespējams pilnīgi un visaptveroši.

Ārzemju izdevumus par Latviju un latviešiem, latviešu autoru darbus LNB komplektē pēc iespējas pilnīgi neatkarīgi no izdošanas vietas un valodas.

Nacionālais krājums ir Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma veidošanas un attīstības galvenā prioritāte.

II. Ārzemju izdevumu komplektēšana

Likumā "Par Latvijas Nacionālo bibliotēku" (6.pants. Latvijas Nacionālās bibliotēkas funkcijas; 2. apakšpunkts) ir teikts: LNB "selektīvi komplektē (iegādājoties, iegūstot apmaiņas ceļā, saņemot ziedojumu veidā) un glabā tos cittaute (ārvalstu) iespieddarbus un dokumentus, kas ir nozīmīgi Latvijas valstiskuma, zinātnes, tautsaimniecības, izglītības un kultūras attīstībai, kā arī nodrošina to izmantošanu".

Tādēļ ārzemju izdevumu komplektēšanas intensitāte dažādās zinātņu nozarēs ir atšķirīga, to nosaka LNB pamatuzdevumi un komplektēšanas pamatprofils:

LNB komplektēšanas pamatprofils ir humanitārās un sociālās zinātnes, to nosaka:

- LNB komplektēšanas tradīcija;
- nacionālo bibliotēku krājuma veidošanas tradīcijas pasaulē;

- 20. gs. 90. gados strauji pieaugušais pieprasījums pēc šo nozaru literatūras svešvalodās;
- Latvijas straujā iesaistīšanās starptautiskos kultūras un mākslas procesos;
- Rīgas kā Latvijas galvaspilsētas kultūras dzīves dažādība un intensitāte, tās veidošanās par nozīmīgu reģionālo ekonomisko, kultūras un izglītības centru.

Ārzemju izdevumus humanitārajās zinātnēs LNB komplektē zinātniski pētnieciskajā līmenī.

Sociālās zinātnes kopumā ir LNB komplektēšanas pamatprofils, taču ņemot vērā atsevišķu zinātņu literatūras plašo piedāvājumu Latvijas Universitātes un citu augstskolu bibliotēkās, literatūras komplektēšana sociālajās zinātnēs pārsvarā ir studiju vai apmācību līmenī.

Ņemot vērā jau iepriekšējās desmitgadēs izveidojušos tradīciju un to, ka vairāku Latvijas nacionālās nozīmes zinātnisko bibliotēku komplektēšanas pamatprofils ir eksaktās, dabas zinātnes un tehnika (Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka, Rīgas Tehniskās universitātes zinātniskā bibliotēka, Latvijas Lauksaimniecības universitātes fundamentālā bibliotēka, Latvijas Patentu tehniskā bibliotēka, Rīgas Stradiņa universitātes bibliotēka), LNB šīs nozares komplektē galvenokārt bāzes informācijas komplektēšanas līmenī.

Nozīmīgu vietu ieņem ārvalstu literatūras retrospektīvā piekomplektēšana. Tās mērķis ir papildināt LNB fondus ar nozīmīgākajiem 20.gs. izdevumiem (hrestomātiskajiem izdevumiem un avotiem), kas nodrošinātu lielāku fondu iekšējo vienotību un saturisko kvalitāti, īpaši humanitārajās un sociālajās zinātnēs.

Ārzemju izdevumu komplektēšanu nosaka arī:

- *reģionālais aspekts* (gan tematiski, gan izdošanas vietas nozīmē)

Vislielākā uzmanība tiek pievērsta izdevumiem par Baltiju, tie tiek komplektēti pētniecības līmenī. Plašāk tiek komplektēti dokumenti par valstīm un reģioniem, ar kuriem Latviju saista cieši sociālpolitiskie, kultūrvēsturiskie sakari (Vācija, Krievija, Ziemeļvalstis, Eiropa kopumā), ar atlasīti tiek komplektēti dokumenti par Ameriku (galvenokārt par Ziemeļameriku, 20. gs. un mūsdienām); ar lielu atlasīti – par Āziju, Āfriku un Austrāliju.

- *valodas, kādās dokumenti tiek komplektēti*

Ārzemju izdevumus komplektē Latvijā biežāk lietotajās un pieprasītajās svešvalodās – galvenokārt angļu, krievu, vācu, franču valodā, citās svešvalodās – ar lielu atlasīti.

- *izdevumu veidi*

LNB komplektē gan tradicionālos (grāmatas – uzzīņu izdevumi, enciklopēdijas, rokasgrāmatas, monogrāfijas; periodiskie izdevumi), gan elektroniskos ārzemju izdevumus (datubāzes, e-grāmatas u. c. – atbilstoši profilam un definētajam komplektēšanas līmenim nozarē). LNB speciālās kolekcijas atbilstoši savam

profilam komplektē arī speciālos izdevumu veidus (kartes, notis, audiovizuālos materiālus, mākslas katalogus u. c.).

LNB kā universāla zinātniskā bibliotēka ar ļoti daudzveidīgu lietotāju sastāvu un to vajadzībām galvenokārt izvēlas autoritatīvu ārzemju izdevēju un autoru darbus; vispārīgāka rakstura, ne ļoti šauras specializācijas un tematikas pētījumus (izņemot izdevumus par Latviju, latviešiem, latviešu autoru darbus) – darbus, kas aplūko nozares (tēmas, priekšmeta) vēsturi, attīstību, pamatjēdzienus, izcilākos sasniegumus, sniedz ieskatu mūsdienu attīstības tendencēs u. tml.

Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma attīstības pamatprincipi ir formulēti, pamatojoties uz:

- LNB attīstības modeli 21. gs. – LNB kā mūsdienīgu, modernu kultūras un zināšanu centru ar orientāciju uz lasītāju un informācijas un bibliotēkas fondu ērtu pieejamību visiem valsts iedzīvotājiem;
- LNB kā nacionālo bibliotēku, kuras pamatmisija ir Nacionālā krājuma veidošana un saglabāšana nākamajām paaudzēm;
- LNB ciešu sadarbību un koordināciju ar lielākajām Latvijas zinātniskajām bibliotēkām komplektēšanas jautājumos, darbību Latvijas bibliotēku konsorciā;
- LNB kā starpbibliotēku un starptautisko starpbibliotēku abonementu centru valstī ar efektīvu elektroniskās dokumentu piegādes sistēmu, kas nodrošina visdažādākās, arī šauras specializācijas, informacionālās vajadzības.